

การบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกาย
The Educational Administration of
Mahayana Chinese Buddhist Order of Sangha in Thailand

ภาณุวัฒน์ เลิศประเสริฐพันธ์¹

PANUWAT LERDPRASERTPUN

นพดล เจนอักษร²

NOPADOL CHENAKSARA

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบการบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกาย เป็นการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ ดำเนินการวิจัยโดย 1) รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกาย ในอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต 2) สัมภาษณ์พระราชาคณะจีนนิกายและผู้ทรงคุณวุฒิ 3) รวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลตามวิธีการทางประวัติศาสตร์

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกาย แบ่งเป็น 3 ช่วง คือ

1) การบริหารจัดการศึกษาในอดีต แบ่งได้ 3 ระยะ คือ (1) พ.ศ. 2414 – 2479 บริหารจัดการศึกษาภายในวัด ตามรูปแบบสำนักเรียนในประเทศจีน (2) พ.ศ. 2479 – 2497 เริ่มก่อตั้งสำนักสงฆ์หลักฟ้า เพื่อฟื้นฟูระเบียบแบบแผนและการศึกษา (3) พ.ศ. 2497 – 2529 จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติศึกษา ณ วัดโพธิ์เย็น และวัดโพธิ์แมนคุณาราม

2) การบริหารจัดการศึกษาในปัจจุบัน (พ.ศ. 2530–ปัจจุบัน) บริหารจัดการศึกษาในรูปแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

3) แนวโน้มการบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกายในอนาคต มีการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ได้แก่ (1) โครงการความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (2) โครงการความร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันสนับสนุนการเรียนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติ (Hanban) มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง (3) โครงการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษา

(4) โครงการส่งเสริมการศึกษาในระดับปริญญาเอก (5) โครงการจัดตั้งศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีน (6) โครงการจัดตั้งโรงเรียนการกุศลในพระพุทธศาสนา และ (7) โครงการจัดตั้งสถาบันวิจัยพระพุทธศาสนานานาชาติ

คำสำคัญ: การบริหารจัดการศึกษา / คณะสงฆ์จีนนิกาย

¹ นักศึกษาปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

² อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร

Abstract

The purpose of this reserch was determine Educational Administration of Mahayana Chinese Buddhist Order of Sangha in Thailand. It was a historical research study by the historical documentary and interviewed in procedural basis: 1) Collecting and analyzing data as evidence from the historical documentary of the administration from the past to present and future. 2) Interviewing the Supreme Patriarch of Mahayana Chinese Buddhist priest who is the professional Buddhist and Chinese Instructor. 3) Analyzing the data to make a conclusion based on the historical data gathered.

The finding of the research shown that:

The Educational Administration of Mahayana Chinese Buddhist Order of Sanga in Thailand had been divided into 3 parts. 1) The Educational Administration had been divided into 3 periods. (1) From 1871-1936, It had been managed in the monastery like Mahayana Chinese in China. (2) From 1936-1954, Lub Fah Monastery Institution had been founded, in order to develop and education. (3) From 1954-1986, These were Buddhism Acadamy at Wat Pho Yen monastery and Wat Bhoman Khunaram monastery 2) The Educational Administration (from 1987 to the present) has been managing in Phrapariyattidhamma Schools Identities of Chinese Buddhist Sects. (3) The educational administration will be consisted of the following projects: The project of Acadimic Cooperation Program with Suan Sunandha Rajabhat University, The Project of Cooperation Program with the Institute of Chinese Learning Support for Foreigners (Hanban), of Mae Fah Loung University, The Project of Establishment of Higher Education Institution of Chinese Sects., The Supplementary Project to promote the Chinese Sects Monks, in continuing education for doctoral level, The Project to establish Chinese Culture Center, The Project to establish Chinese Buddhist Sects Charity school. and the Project to establish the International Buddhism Research Institute of Chinese Sects.

KEYWORDS : EDUCATIONAL ADMINISTRATION / CHINESE BUDDHIST ORDER OF SANGHA IN THAILAND.

1. บทนำ

พระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญต่อการบริหารจัดการศึกษา ทั้งยังเป็นคลังแห่งภูมิปัญญาในศาสตร์ต่างๆ และดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นชาติ ประเทศไทยนอกจากจะนับถือพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทเป็นส่วนใหญ่แล้ว ก็ยังปรากฏมีพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน อันเป็นนิกายที่บรรพชิตจีน-ญวน และพุทธบริษัทผู้เดินทางเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร นำเข้ามาเผยแผ่ในประเทศไทยจนเป็นที่เคารพศรัทธา และเจริญรุ่งเรืองตามลำดับ

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในสมัยกรุงธนบุรี และต้นกรุงรัตนโกสินทร์พบว่า เริ่มแรกนั้นพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานเข้ามาเผยแผ่โดยบรรพชิตญวนและชาวญวนที่อพยพตามองเชียงสือ พระราชนัดดาของเจ้าเมืองเว้ (คณะสงฆ์อนัมนิกาย, 2560 : 1) ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว สัมพันธไมตรีและความร่วมมือทางการค้าระหว่างสยามกับจีนนับวันยิ่งเจริญมากขึ้น ก็เป็นเหตุทำให้มีชาวจีนเดินทางเข้ามาพำนักอาศัยเพื่อทำการค้าในสยาม ก่อให้ความเจริญ

มั่นคงในด้านเศรษฐกิจเป็นอันมาก การเข้ามาของชาวจีนได้ก่อตัวเป็นชุมชนใหญ่ในบริเวณลำเพ็ญ เขาวราช และถนนเจริญกรุง ชาวจีนได้นำรูปแบบวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม และความเชื่อในพระพุทธศาสนา มหายานแบบจีนเข้ามาด้วย ดังปรากฏการสร้างอาราม ศาลเจ้าจีน ตามคติความเชื่อแบบพุทธผสมผสานแต่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ (พรพรรณ จันทโรนานนท์, 2550 : 73) ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีคณะบรรพชิตจีนเดินทางเข้ามาในสยามเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนานิกายมหายาน เมื่อบรรพชิตมากขึ้น จึงเป็นการสมควรที่จะต้องมีศาสนสถานอันถูกต้องตามพระธรรมวินัยและจารีตของนิกาย เพื่อการบริหารกิจการด้านพระศาสนาและเป็นที่เจริญศรัทธาของระดับจิตใจชาวจีนในสยาม ให้ตั้งมั่นในศีลธรรมตามคติมหายานที่ชาวจีนนับถือ โดยในปี พ.ศ. 2414 จึงทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานที่ดินบริเวณถนนเจริญกรุง เพื่อให้ก่อสร้างสังฆารามจีนนิกายแห่งแรกของสยาม นั่นคือ วัดมังกรกมลาวาส (เล่งเน่ยยี่) และทรงพระกรุณาโปรดสถาปนาคณะสงฆ์จีนนิกายขึ้น เป็นการเปิดหน้าประวัติศาสตร์คณะสงฆ์จีนนิกายนับแต่นั้นเป็นต้นมา ซึ่งนอกจากบทบาทในการเป็นศูนย์รวมจิตศรัทธาของชาวจีนแล้ว คณะสงฆ์จีนนิกายก็ได้เริ่มบทบาทสำคัญในการสร้างความเจริญและวิทยาการทางสังคม ศิลปวัฒนธรรม และการศึกษา (กนกวรรณ โกลิทธิพงศ์, 2550 : 109) โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการบริหารจัดการศึกษา นับเป็นหน้าที่ของวัดในพระพุทธศาสนาที่จะต้องมีการจัดตั้งสำนักเรียน เพื่อประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แขนงต่าง ๆ แก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ วัดในคณะสงฆ์จีนนิกายจึงมีประวัติศาสตร์คู่กับวิถีชีวิตชาวจีนในสยาม และวิวัฒนาการการบริหารจัดการศึกษามาช้านาน ความสำคัญด้านประวัติศาสตร์และการบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกายนั้น ก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการรวบรวมประวัติศาสตร์

และการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งสามารถนำไปต่อยอดได้อย่างถูกต้องบนพื้นฐานความจริง อันจะเป็นประโยชน์ต่อความเข้าใจและการพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกายให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนสามารถขยายให้กว้างขวางวัฒนาสถาพรสืบไป

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อทราบการบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกาย

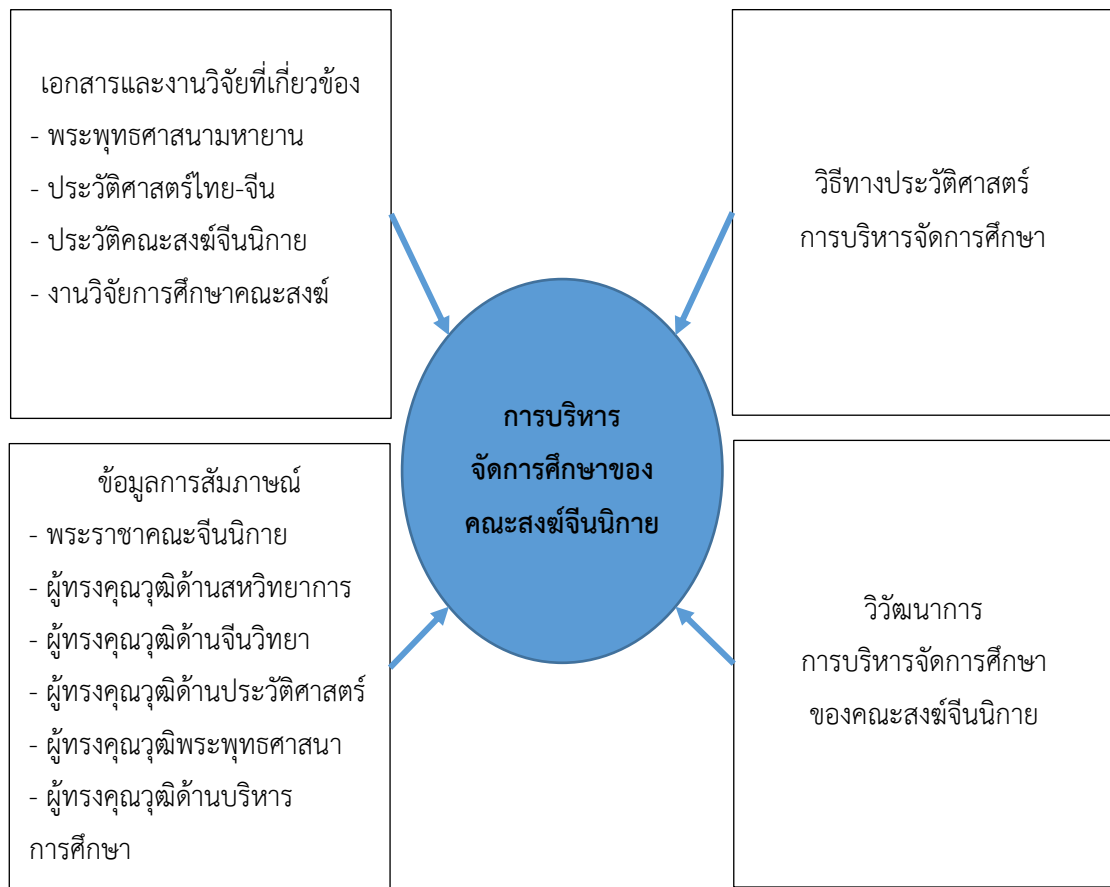
1.2 ข้อคำถามของการวิจัยการบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกายเป็นอย่างไร

1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัยการศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกาย” มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบการบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกาย โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัยแบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนามหายาน ประวัติศาสตร์ไทย-จีน ประวัติคณะสงฆ์จีนนิกาย และงานวิจัยการศึกษาคณะสงฆ์

2) วิธีทางประวัติศาสตร์ และการบริหารจัดการศึกษา

3) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ได้ข้อมูลจากพระราชาคณะจีนนิกาย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจีนวิทยา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านประวัติศาสตร์ ผู้ทรงคุณวุฒิพระพุทธศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านบริหารการศึกษา 4) วิวัฒนาการการบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกาย ดังแสดงในแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

1.4 วิธีการดำเนินการวิจัย

1) ศึกษาจากเอกสาร (Documentary Reserch) ได้แก่

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระพุทธศาสนาามหายาน ประวัติศาสตร์ไทย-จีน ประวัติศาสตร์คณะสงฆ์จีนนิกาย และงานวิจัยการศึกษาคณะสงฆ์

1.2 ศึกษาเอกสารวิถีทางประวัติศาสตร์ และการบริหารจัดการศึกษา

1.3 ศึกษาเอกสารวิวัฒนาการ การบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกาย

2) การสัมภาษณ์ ได้ข้อมูลจาก พระราชาคณะจีนนิกาย จำนวน 12 รูป อีกทั้งผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่าง ๆ

ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย จำนวนรวม 17 ท่าน ซึ่งประกอบด้วย ด้านสหวิทยาการ จำนวน 1 ท่าน ด้านจีนวิทยา จำนวน 5 ท่าน ด้านประวัติศาสตร์ จำนวน 4 ท่าน ด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 ท่าน และด้านบริหารการศึกษา จำนวน 4 ท่าน รวมการสัมภาษณ์ทั้งหมด 29 ท่าน

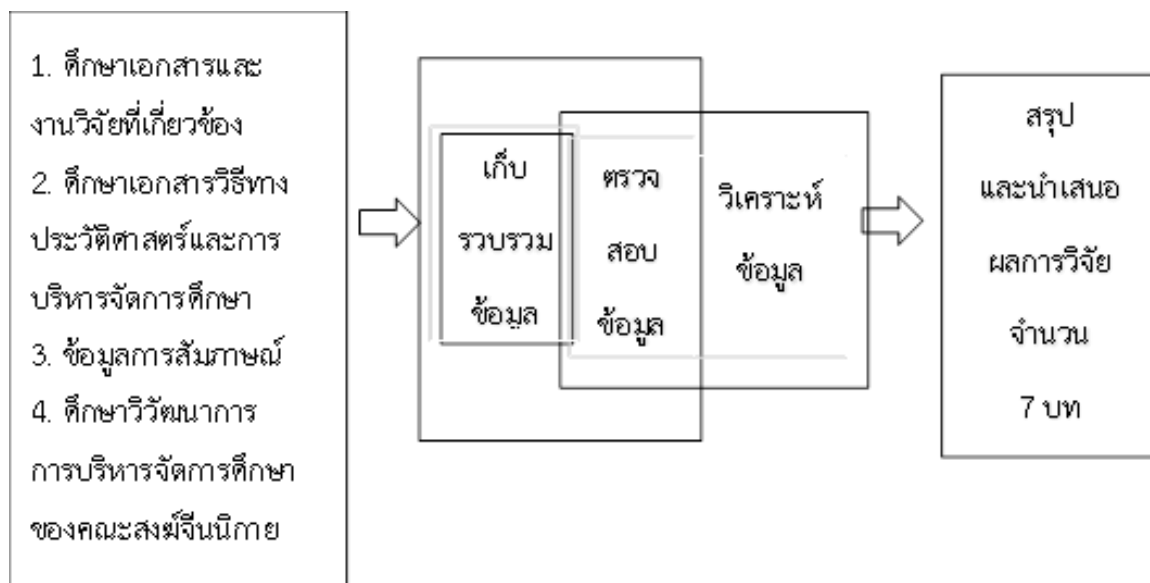
3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลรวม 5 วิธี คือ การศึกษาประวัติศาสตร์ การวิเคราะห์เอกสาร การศึกษาหลักฐานหรือข้อมูลที่มีอยู่ตามสภาพปกติ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์

4) การตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า

(Triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ การตรวจสอบข้อมูลจากเอกสาร การตรวจสอบข้อมูลจากผู้วิจัย คือ การสัมภาษณ์ จากนั้นจะทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ซึ่งแบ่งออกเป็นวิธีย่อย ๆ 3 วิธี คือ 1) การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) 2) การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดของข้อมูล (Typological Analysis) และ 3) การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) แล้วนำเสนอโดยวิธีพรรณนา (Description) และพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) (ภารดี มหาขันธ์, 2553 : 102 - 112)

5) การสรุปและนำเสนอผลการวิจัย

การสรุปและนำเสนอผลการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์เพื่อทราบการบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกาย ได้ทำการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ แบ่งออกเป็น 7 บทได้แก่ บทที่ 1 บทนำ , บทที่ 2 พระพุทธศาสนาในสยามและประวัติศาสตร์ชาวจีนในไทย ,บทที่ 3 คณะสงฆ์จีนนิกาย ,บทที่ 4 การบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกายในอดีต บทที่ 5 การบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกายในปัจจุบัน , บทที่ 6 แนวโน้มการบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกายในอนาคต และ บทที่ 7 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ซึ่งรายละเอียดของวิธีการดำเนินการวิจัย แสดงในแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 แสดงวิธีดำเนินการวิจัย

2. พระพุทธศาสนาในสยามและประวัติศาสตร์ชาวจีนในไทย

2.1 พระพุทธศาสนาในสยาม

“มหายาน” (หรือ อุตตรนิกาย , อาจารย์วาท) เป็นนิกายที่นับถือกันอยู่ประเทศแถบตอนเหนือของ

อินเดีย ได้แก่ เนปาล จีน ญี่ปุ่น เกาหลี เวียดนาม มองโกเลีย ไปจนถึงบางส่วนของรัสเซีย จุดเด่นของนิกายนี้อยู่ที่แนวคิดเรื่องการบำเพ็ญตนเป็นพระโพธิสัตว์สร้างบารมีเพื่อช่วยเหลือสรรพชีวิตให้พ้นทุกข์ จุดเริ่มต้นของมหายานนั้นเกิดขึ้นหลังจากพระพุทธองค์ปรินิพพาน

ได้ 100 ปี อันเป็นช่วงเวลาที่มีการสังคายนาครั้งที่ 2 มีคณะสงฆ์กลุ่มหนึ่งเรียกว่า มหาสังฆิกะ ซึ่งมีจำนวนมากได้แยกตนออกไปต่างหากจากกลุ่มเถรวาทเดิม การแยกตัวของมหาสังฆิกะนี้ มีมูลเหตุจากความเห็นที่แตกต่างเรื่องหลักปฏิบัติของพระภิกษุ (印顺, 2003 : 26) หลังจากนั้นมหาสังฆิกะได้แยกกลุ่มนิกายย่อย ออกไปอีก 18 นิกาย ในช่วงต้นพระพุทธศาสนามหายานได้รับการอุปถัมภ์จาก พระเจ้ากนิษกะมหาราช กษัตริย์องค์ที่ 7 แห่งราชวงศ์กุษาณะ ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกพระองค์แรก ทรงปลูกฝังพระพุทธศาสนามหายานอย่างมั่นคงในราชอาณาจักรของพระองค์ ทั้งยังทรงส่งเสริมพุทธออกเผยแผ่ไปยังนานาประเทศ (徐国隆, 中华民国 103 年 : 173) ด้วยประการฉะนี้ จึงส่งผลให้พระพุทธศาสนามหายานมีการเผยแผ่มาสู่ประเทศไทย

2.2 พระพุทธศาสนามหายานในไทย

ในอดีตประเทศไทยได้ปรากฏว่ามีหลักฐานการนับถือ พระพุทธรูปศาสนามหายานมาก่อน ต่อมาในสมัยกรุงสุโขทัยถูกแทนที่โดยพระพุทธศาสนาเถรวาทสืบเนื่องมาจนถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา ครั้นถึงสมัยกรุงธนบุรี พระพุทธศาสนามหายานได้เข้ามาตั้งมั่นในประเทศไทยอีกครั้ง โดยเชื้อพระวงศ์ฝ่ายญวน กลุ่มบรรพชิตและชาวพุทธญวนที่อพยพเข้ามาพึ่งพาพระบรมโพธิสมภารพระเจ้าแผ่นดินไทย และได้นำเอาพระพุทธศาสนามหายานที่ตนนับถือเข้ามาด้วย จากนั้นมีก่อตั้งชุมชนญวนในประเทศไทย ทำให้เกิดการสร้างวัดมหายานตามแบบจารีตญวนขึ้นหลายแห่งทั่วพระนคร ชาวจีนในพระนครได้อาศัยการทำบุญกุศลตามความเชื่อจากบรรพชิตฝ่ายญวนด้วยเหตุเพราะว่าชาวจีนและญวนนับถือพระพุทธศาสนานิกายเดียวกัน ครั้นถึงสมัยรัชกาลที่ 5 พระพุทธศาสนามหายานแบบจีนก็ได้ถือกำเนิดขึ้น โดยมีบรรพชิตจากจีนแผ่นดินใหญ่เข้ามาในสยาม รูปหนึ่งที่

สำคัญคือ พระอาจารย์สกลเท่ง มีกิตติคุณทางวิปัสสนาธุระ จนเป็นที่เลื่อมใสของชาวจีนและชาวไทย สุปฏิปันโนคนนี้ได้ทราบถึง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงมีพระราชศรัทธาในพระพุทธศาสนามหายานเสมือนด้วยเถรวาทและด้วยทรงมีพระราชประสงค์ให้ชาวจีนที่เข้ามาพึ่งพาพระบรมโพธิสมภารมีศีลธรรมตามจารีตของตนเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยในปี พ.ศ. 2414 จึงทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานที่ดินบริเวณถนนเจริญกรุง ก่อสร้างสังฆารามจีน และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาโชฎิกกราชเศรษฐี (เถียร โชติเสถียร) เจ้ากรมท่าซ้าย เป็นแม่กองควบคุมการก่อสร้าง ใช้เวลา 8 ปี จึงแล้วเสร็จ จากนั้นได้อาราธนาพระอาจารย์สกลเท่ง ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส วัดนี้มีชื่อภาษาจีนแต่ใจว่า “เล่งเน่ยยี่” (สำหรับชื่อ วัดมังกรกมลาวาสนั้นได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานนาม) (เศรษฐพงษ์สงวน, 2559 : 45 -56)

2.3 เหตุการณ์สำคัญในหน้าประวัติศาสตร์จีนที่ส่งผลให้ชาวจีนอพยพเข้ามาในไทย

จากการศึกษาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนามหายาน เป็นบันไดขั้นแรกที่สามารถทำให้เข้าใจพื้นฐานทางมโนทัศน์ของชาวจีนที่ ทั้งนี้การดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาและเสถียรภาพความมั่นคงในการใช้ชีวิตของชาวจีนนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางสังคมการเมือง (慈怡, 1995 : 67) ซึ่งในหน้าประวัติศาสตร์มีเหตุการณ์สำคัญมากมายในช่วงปลายราชวงศ์ชิง ซึ่งส่งผลต่อการอพยพเข้าสู่ประเทศไทยของชาวจีน ได้แก่ 1) สงครามฝิ่น (ค.ศ. 1839-1842) และ (ค.ศ. 1856-1860) 2) กบฏไท่ผิงเทียนกั๋ว (ค.ศ. 1850-1864) 3) ความเสื่อมถอยของจักรวรรดิจีนปลายราชวงศ์ชิง และ 4) ภัยอันเกิดจากความไม่มั่นคงภายในประเทศ (Li Xing, 2010 : 245 - 256)

2.4 การเข้ามาของชาวจีนในสยาม

ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนมีมายาวนาน จากบันทึกทางประวัติศาสตร์กล่าวว่า จีนและสุโขทัยได้มีการเจริญสัมพันธ์ไมตรีทางการทูตและมีการติดต่อค้าขายกันนับแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมา ชาวจีนที่เข้ามาในไทย แบ่งเป็น 5 กลุ่มใหญ่ คือ จีนแต้จิ๋ว จีนฮกเกี้ยน จีนแคะ จีนไหหลำ และจีนกวางตุ้ง คนเหล่านี้ส่วนใหญ่เข้ามาในเมืองไทยแบบ “เสื่อผืนหมอนใบ” (G William Skinner, 1957 : 156 - 160) ในสมัยอยุธยาชาวจีนที่เข้ามาส่วนใหญ่เป็นจีนฮกเกี้ยน ระยะต่อมามีชาวจีนแต้จิ๋วอพยพเข้ามาเป็นจำนวนมาก ชาวจีนที่อพยพเข้ามาในไทยทำงานหลากหลาย เช่น กู้รับจ้างขนของค้าขาย ทหาร รับราชการ หลายคนเติบโตในหน้าที่การงานจนเป็นใหญ่เป็นโตไปก็มาก ในสมัยปลายราชวงศ์ชิงเกิดการฉ้อราษฎร์บังหลวง การเอาเปรียบประชาชน และการเพิ่มขึ้นของประชากรในประเทศจีน ประกอบกับการเก็บภาษีที่เอาเปรียบ ทำให้ชาวจีนจำนวนมากมุ่งสู่สยามเพื่อหางานและส่งเงินกลับไปให้ครอบครัวในประเทศจีน ขณะนั้นชาวจีนจำนวนมากต้องจำยอมขายที่ดินเพื่อหลีกเลี่ยงการเก็บภาษีเพาะปลูกของทางการ (ศุภวรรณ ขวรัตนวงศ์, 2540 : 231 - 233) การอพยพเข้ามาในไทยจึงเป็นความหวังที่ชาวจีนจะก้าวข้ามผ่านวิกฤตการณ์อันโหดร้ายนั้นได้เมื่อเข้ามาอยู่อาศัยภายใต้พระบรมโพธิสมภารแล้วความเป็นอยู่ก็ดีขึ้น ได้รับความร่มเย็นผาสุก จนสามารถก่อร่างสร้างตัว และกระทำประโยชน์เพื่อเป็นการทดแทนพระคุณแผ่นดินไทย (Bisalputra and Kee, 2013 : 208)

2.5 บุคคลสำคัญที่มีบทบาทต่อการก่อตั้งคณะสงฆ์จีนนิกาย

นอกจากพระมหากรุณาธิคุณแห่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงพระกรุณาโปรดสถาปนาคณะสงฆ์จีนนิกายใน

ประวัติศาสตร์ไทยยังปรากฏขุนนางชั้นผู้ใหญ่ที่มีบทบาทสำคัญ ในการสนับสนุนการก่อตั้ง และส่งเสริมการบริหารกิจการทางพระศาสนาของคณะสงฆ์จีนนิกาย ให้เป็นไปด้วยความราบรื่นบริบูรณ์ ได้แก่

1) สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) (พ.ศ. 2351 – พ.ศ. 2425)

ผู้มีบทบาทสำคัญในการเมืองการปกครองของไทย เป็นผู้กราบบังคมทูลเชิญ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขึ้นครองสิริราชสมบัติ ต่อมาได้รับสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ ท่านได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2411 - 2416 ซึ่งในระยะเวลาดังกล่าวนี้ เป็นช่วงที่คณะสงฆ์จีนนิกายได้ก่อตั้งขึ้น จึงถือว่าท่านเป็นผู้มีส่วนสำคัญกระทำคุณานุประโยชน์ ในการสถาปนาคณะสงฆ์จีนนิกายขึ้นจนดำรงสภาพสืบมา (ปราณีต ม่วงนวล, 2560 : 213)

2) พระยาโชฎิกกราชเศรษฐี (เถียน) ดำรงตำแหน่งเจ้ากรมท่าซ้าย มีหน้าที่ดูแลทุกข์สุขและควบคุมกิจการของต่างประเทศ ทางฝั่งซ้ายของคุ้งทะเลไทย ได้แก่ จีนและญวน ท่านผู้นี้เป็นต้นสกุล “โชติกเสถียร” นอกจากบทบาทสำคัญต่อรัฐบาลไทยในฐานะข้าราชการผู้ใหญ่กรมท่าซ้าย และที่พึ่งอันเป็นตัวแทนด้านเสถียรภาพ สิทธิเสรีภาพ และการดำรงวิถีชีวิตของชาวจีนในไทยแล้ว ท่านได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้เป็นแม่กองควบคุมการก่อสร้าง “วัดมังกรกมลาวาส” (เล่งเน่ยยี่) สังฆารามจีนนิกายแห่งแรกในไทย

3. คณะสงฆ์จีนนิกาย

คณะสงฆ์จีนนิกาย คือ คณะบรรพชิตในพระพุทธศาสนาเถรวาทจากประเทศจีน ที่เข้ามาพึ่ง

พระบรมโพธิสมภาร ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีระเบียบการปกครองคณะสงฆ์จีนนิกาย เป็นไปตามกฎกระทรวงฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2520) และกฎกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2536) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ตลอดระยะเวลานับแต่การสถาปนาจนถึงปัจจุบัน คณะสงฆ์จีนนิกายได้บริหารจัดการกิจการทางศาสนา อันเป็นการรักษาไว้ซึ่งพระธรรมวินัยและจารีตแบบจีนนิกาย ในส่วนของการบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกาย นั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องศึกษาประวัติศาสตร์ การบริหารปกครอง และอัตลักษณ์ของคณะสงฆ์จีนนิกาย เพื่อเป็นการสร้างมโนทัศน์นำสู่ความเข้าใจในวิวัฒนาการและการบริหารจัดการศึกษา และประวัติศาสตร์เกี่ยวกับคณะสงฆ์จีนนิกาย สามารถแบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 เรื่อง ได้แก่ 1) การเข้ามาของบรรพชิตจีนในไทย โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดสถาปนา คณะสงฆ์จีนนิกายในปี พ.ศ. 2414 เป็นต้นมา 2) ประวัติเจ้าคณะใหญ่จีนนิกาย มีการสืบทอดมาถึงปัจจุบัน จำนวน 7 รูป 3) พระมหาเถระที่มีบทบาทในการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกายทั้งในอดีตและปัจจุบันจำนวน 5 รูป 4) การบริหารปกครองในคณะสงฆ์จีนนิกายเป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 5) ประวัติวัดและสำนักสงฆ์สังกัดคณะสงฆ์จีนนิกาย มีตั้งอยู่ในพระนครและส่วนภูมิภาค เพื่อบริหารกิจการพระศาสนาและการศึกษาทั่วประเทศไทย รวมจำนวน 18 แห่ง และ 6) อาจารย์ยวรงค์ของคณะสงฆ์จีนนิกาย มีการสืบทอดลำดับรุ่นธรรมทายาทของสายนิกายจากประเทศจีนมาสู่ประเทศไทย (เศรษฐพงษ์ จงสงวน, 2561 : 133-134)

4. การบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกายในอดีต

บทบาทของคณะสงฆ์จีนนิกาย นอกจากการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ดำรงไว้ซึ่งอริยประเพณี และเจริญศรัทธาแก่ชาวจีนที่นับถือพระพุทธศาสนาหายานบนแผ่นดินไทยแล้ว บทบาทสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การเป็นศูนย์กลางทางความรู้แขนงต่าง ๆ เช่น เป็นศูนย์กลางการศึกษาพระธรรมวินัยและพระไตรปิฎก ศิลปวัฒนธรรมจีน ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา และปรัชญาแนวคิด ซึ่งคณะสงฆ์จีนนิกายยังคงบริหารจัดการศึกษาอันสืบทอดรูปแบบมาจากประเทศจีน (宋立道, 2002 : 235) ซึ่งการบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกายในอดีต สามารถค้นพบข้อมูลแบ่งเป็น 5 เรื่อง ได้แก่ 1) การบริหารจัดการศึกษาของพระพุทธศาสนามีความมุ่งหมายประพัตติปฏิบัติตนดำรงรักษาพระธรรมวินัยสืบมาจนถึงปัจจุบัน 2) การศึกษาของพระพุทธศาสนาหลังพุทธปรินิพพาน แบ่งออกเป็น 3 ระบบได้แก่ ระบบการศึกษาแบบเถรวาท แบบมหายาน และแบบตันตระ 3) การบริหารจัดการศึกษาของวัดจีนในอดีตเป็นการจัดการศึกษาในสำนักเรียน โดยมุ่งเน้นการศึกษาปรัชญาแนวคิดทางพระพุทธศาสนาหายาน 4) การบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกายในยุคก่อตั้ง (พ.ศ. 2414 - 2479) มีการให้ความร่วมมือทางการศึกษากับองค์กรชาวจีนในประเทศไทย และมีกระบวนการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติศึกษาในสำนักเรียนของวัด 5) การบริหารจัดการศึกษาในยุคปฏิรูปฟื้นฟู (พ.ศ. 2479 - 2529) มีการจัดตั้งสำนักเรียน สำนักสงฆ์ลับฟ้าและโรงเรียนสังฆปริยัติศึกษาในคณะสงฆ์จีนนิกาย (沙门仁闻, 中华民国 58 年 : 72)

5 การบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกายในปัจจุบัน

การบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกายในปัจจุบัน ประกอบด้วย 4 เรื่อง ได้แก่ 1) การกำเนิดการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ซึ่งเป็นการดำเนินการโดยวัดในพระพุทธศาสนาที่จัดการศึกษาหลักสูตรสามัญแก่บรรพชิต 2) กฎหมาย ระเบียบ ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย (1) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไข (เพิ่มเติม) พ.ศ. 2545 (2) กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาโดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2548 (3) ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2546 3) ความเป็นมาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 13 ของคณะสงฆ์จีนนิกาย และ 4) ประวัติสังเขปโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ความเป็นมาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 13 (กองพุทธศาสนศึกษา, 2553 : 157)

6. แนวโน้มในการบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกายในอนาคต

แนวโน้มการบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกายในอนาคต ซึ่ง คณะสงฆ์จีนนิกาย มีแผนยุทธศาสตร์ ในการบริหารจัดการศึกษาในอนาคต เริ่มต้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 เป็นต้นมา โดยมีโครงการดำเนินการเพื่อเตรียมความพร้อมและผลักดันไปสู่โครงการต่าง ๆ ในการนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอสิ่งที่ค้นพบทั้งหมด 7 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 2) โครงการความร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันสนับสนุนการเรียนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติ

(Hanban) มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง 3) โครงการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกาย 4) โครงการส่งเสริมบรรพชิตในคณะสงฆ์จีนนิกายศึกษาต่อในระดับดุขุภักดิ์บัณฑิต 5) โครงการจัดตั้งศูนย์การศึกษาภาษาและวัฒนธรรมจีน 6) โครงการจัดตั้งโรงเรียนการกุศลในพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จีนนิกาย 7) โครงการจัดตั้งสถาบันวิจัยพระพุทธศาสนานานาชาติของคณะสงฆ์จีนนิกาย

7. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

7.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกาย สามารถสรุปผลการวิจัยแบ่งเป็น 3 ช่วง คือ

1) การบริหารจัดการศึกษาในอดีต สามารถแบ่งได้ 3 ระยะ คือ (1) ราว พ.ศ. 2414 – 2479 มีการบริหารจัดการศึกษาตามแบบสำนักเรียนในประเทศจีน แต่ด้วยบริบทของคณะสงฆ์จีนนิกายเริ่มก่อตั้ง ก่อปรกับวัดและจำนวนพระสงฆ์มีจำนวนน้อย จึงบริหารจัดการศึกษาภายในวัด มีหลักสูตรแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง ศึกษาพระธรรมวินัย พระสูตรคัมภีร์ ศาสนพิธี ปรัชญามหายาน ใช้ภาษาจีนในการเรียนการสอน เหตุผลเพราะว่าในระยะนี้ การอุปสมบทยังไม่สามารถกระทำได้ในไทย บรรพชิตจึงต้องเดินทางไปอุปสมบทที่ประเทศจีน และมีการเข้าศึกษาในสำนักเรียนอารามสำคัญก่อนเดินทางกลับมาไทย (2) ราว พ.ศ. 2479 – 2497 เป็นช่วงเวลาที่เกิดสภาวะทางการเมืองการปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และภาวะสงครามโลกครั้งที่ 2 ในระยะนี้คณะสงฆ์จีนนิกายเกิดภาวะพลวัตและปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการบริหารปกครองและการจัดการศึกษาส่วนกลาง ในยุคนี้พระมหาคณาจารย์จีนธรรมสมาธิวัตร (โพธิ์แจ้ง) เริ่มก่อตั้งสำนักสงฆ์หลักฟ้า เพื่อฟื้นฟูระเบียบแบบแผน

การปกครอง วัตรปฏิบัติ และการศึกษา ในระยะนี้สำนักเรียนมีการเติบโตมากขึ้น ด้วยเพราะคณะสงฆ์จีนนิกายสามารถบรรพชาอุปสมบทได้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย (3) ราว พ.ศ. 2497-2529 ในยุคนี้เป็นสมณสมัยของพระมหาคณาจารย์จีนธรรมสมาธิวัตร (โพธิ์แจ้ง) ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่จีนนิกาย เป็นยุคทองของคณะสงฆ์จีนนิกายในทุกด้าน โดยเฉพาะการศึกษา มีการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติศึกษาวันของคณะสงฆ์จีนนิกาย อันเป็นแนวทางตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ให้มีการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติศึกษา ในยุคนี้เกิดโรงเรียนที่มีรูปแบบมาตรฐาน 2 แห่ง คือ โรงเรียนพระปริยัติศึกษาวัน วัดโพธิ์เย็น และโรงเรียนสังฆปริยัติศึกษา วัดโพธิ์แมนคุณาราม สำหรับการบริหารจัดการศึกษาแบบมหายานยังคงมีตามวัดต่าง ๆ ในยุคนี้ได้รับความร่วมมือจากนักวิชาการมหายานระดับประเทศมาถวายการสอน บรรพชิต เช่น อาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ และอาจารย์เลียง เสถียรสุต เป็นต้น

2) การบริหารจัดการศึกษาในปัจจุบัน ราว พ.ศ. 2530 - ปัจจุบัน คณะสงฆ์จีนนิกายต้องปรับบทบาทการบริหารจัดการศึกษาเข้าหาบริบทการศึกษาในยุคปัจจุบัน มุ่งการสังคมสงเคราะห์และส่งเสริมการศึกษา พัฒนาสู่การบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยปณิธานของพระคณาจารย์จีนธรรมปัญญาจริยาภรณ์ (เย็นเขียว) อดีต รองเจ้าคณะใหญ่จีนนิกาย บริหารจัดการศึกษาเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่เยาวชนพร้อมไปกับการเผยแผ่ศาสนาและการสร้างศาสนทายาท นอกจากนี้ยังมีแนวทางในการดำเนินการต่อยอดไปสู่แนวโน้มในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา

3) แนวโน้มการบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกายในอนาคต เริ่มต้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 เป็นต้นมา มีโครงการดำเนินการเพื่อเป็นการเตรียมความ

พร้อมและผลักดันไปสู่โครงการต่าง ๆ ในการบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกายในอนาคต ได้แก่

3.1 โครงการความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ซึ่ง พระคณาจารย์จีนธรรมปัญญาจริยาภรณ์ (เย็นเขียว) อดีต รองเจ้าคณะใหญ่จีนนิกาย ได้ดำรงถึงการส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาแก่บรรพชิตจีนนิกายที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2551 จึงได้ดำเนินการทำความร่วมมือทางวิชาการกับวิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

3.2 โครงการความร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันสนับสนุนการเรียนรู้ภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติ (Hanban) มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง โดยผู้บริหารโรงเรียนวัดหมื่นพุทธวิทย์โยบายน ในการยกระดับการเรียนการสอนภาษาจีนสู่ความเป็นเลิศ โดยการทำความร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันสนับสนุนการเรียนรู้ภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติ (Hanban) มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

3.3 โครงการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกาย ซึ่งพระคณาจารย์จีนธรรมปัญญาจริยาภรณ์ (เย็นเขียว) อดีต รองเจ้าคณะใหญ่จีนนิกาย เป็นผู้ดำริโครงการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกาย โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ (1) การจัดตั้งวิทยาลัยพุทธศาสตร์จีนนิกาย มุ่งเน้นการศึกษาภาษาจีนและพระไตรปิฎก และ (2) การจัดตั้งมหาวิทยาลัยตามแบบกำกับของรัฐหรือเอกชน ใช้ภาษาจีนและภาษาอังกฤษในการเรียนการสอน

3.4 โครงการส่งเสริมบรรพชิตในคณะสงฆ์จีนนิกายในการศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก โดยพระคณาจารย์จีนธรรมปัญญาจริยาภรณ์ (เย็นเขียว) อดีต รองเจ้าคณะใหญ่จีนนิกาย มีดำริให้บรรพชิตในคณะสงฆ์จีนนิกายมีวุฒิทางการศึกษาที่สูงขึ้น จึงส่งเสริมบรรพชิตจีนนิกายจำนวน 3 รูป คือ พระธวัชชัย แก้วสิงห์

พระภาณุวัฒน์ เลิศประเสริฐพันธ์ (ผู้วิจัย) และพระวีระพงษ์ ปาसानนท์ เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร ในปีการศึกษา 2558

3.5 โครงการจัดตั้งศูนย์การศึกษาภาษาและวัฒนธรรมจีน ซึ่งพระคณาจารย์จีนธรรมปัญญาจริยาภรณ์ (เย็นเขียว) อธิการเจ้าคณะใหญ่จีนนิกาย มีดำริให้จัดตั้งศูนย์การศึกษาภาษาและวัฒนธรรมจีนขึ้น ณ วัดบรมราชากาญจนาภิเษกอนุสรณ์ เพื่อเป็นวิทยบริการแก่ชุมชนในการศึกษาค้นคว้าภาษาและวัฒนธรรม

3.6 โครงการจัดตั้งโรงเรียนการกุศลในพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จีนนิกาย โดย พระคณาจารย์จีนธรรมปัญญาจริยาภรณ์ (เย็นเขียว) อธิการเจ้าคณะใหญ่จีนนิกาย มีดำริให้จัดตั้งโรงเรียนการกุศลในพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จีนนิกาย ณ วัดบรมราชากาญจนาภิเษกอนุสรณ์ เพื่อเปิดโอกาสให้กับเยาวชนทั่วไปได้รับโอกาสทางการศึกษาที่ดีอย่างมีคุณภาพ ระดับประถมศึกษา หลักสูตรนานาชาติ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เยาวชนของชาติมีทางเลือกในการศึกษา

3.7 โครงการจัดตั้งสถาบันวิจัยพระพุทธศาสนานานาชาติ ของคณะสงฆ์จีนนิกาย โดย พระคณาจารย์จีนธรรมปัญญาจริยาภรณ์ (เย็นเขียว) อธิการเจ้าคณะใหญ่จีนนิกาย มีดำริให้จัดตั้งสถาบันวิจัยพระพุทธศาสนานานาชาติ ของคณะสงฆ์จีนนิกาย ณ วัดบรมราชากาญจนาภิเษกอนุสรณ์ เพื่อให้เป็นสถาบันวิจัย ศึกษา ค้นคว้า พระไตรปิฎก ปรัชญาพระพุทธศาสนาทั้ง 3 นิกาย คือ เถรวาท มหายาน และวัชรยาน

7.2 อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกาย ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อทราบการบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกาย การดำเนินการวิจัยมีขั้นตอนต่าง ๆ มี 4 ประเด็น ดังนี้ 1) ศึกษาจากเอกสาร (Documentary Reserch) ได้แก่ (1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คือ พระพุทธศาสนา มหายาน ประวัติศาสตร์ไทย-จีน ประวัติศาสตร์คณะสงฆ์จีนนิกาย และงานวิจัยการศึกษา คณะสงฆ์ (2) ศึกษาเอกสารวิธีทางประวัติศาสตร์ และการบริหารจัดการศึกษา และ (3) ศึกษาเอกสารวิวัฒนาการการบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกาย 2) การสัมภาษณ์ ได้แก่ พระราชาคณะจีนนิกาย จำนวน 12 รูป ผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย จำนวนรวม 17 ท่าน ประกอบด้วย ด้านสหวิทยาการ จำนวน 1 ท่าน , ด้านจีนวิทยา จำนวน 5 ท่าน , ด้านประวัติศาสตร์ จำนวน 4 ท่าน , ด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 ท่าน และด้านบริหารการศึกษา จำนวน 4 ท่าน 3). การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลรวม 5 วิธี คือ (1) การศึกษาประวัติศาสตร์ (2) การวิเคราะห์เอกสาร (3) การศึกษาหลักฐานหรือข้อมูลที่มีอยู่ตามสภาพปกติ (4) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และ (5) การสัมภาษณ์ 4) การตรวจสอบข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ การตรวจสอบข้อมูลจากเอกสาร การตรวจสอบข้อมูลจากผู้วิจัย คือ การสัมภาษณ์ จากนั้นจะทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปซึ่งแบ่งออกเป็นวิธีย่อย ๆ 3 วิธี คือ (1) การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) (2) การ

วิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดของข้อมูล Typological Analysis) และ (3) การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) แล้วนำเสนอโดยวิธีพรรณนา (Description) และพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) 5) การสรุปและนำเสนอผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 7 บท จากขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้การวิจัยเรื่องการบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกาย มีความสมบูรณ์เหมาะสมของการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ สามารถเป็นข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

7.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกาย ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาในอดีต การบริหารจัดการในปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคตของการบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกาย ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอสำหรับพระมหาเถระที่เป็นผู้บริหาร นักวิชาการพระพุทธศาสนาหายาน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษา สามารถนำข้อค้นพบที่ได้นี้ ไปประยุกต์ในการบริหารจัดการและวางนโยบายดังต่อไปนี้

1) ข้อเสนอแนะทั่วไป

(1) คณะสงฆ์จีนนิกายควรเร่งดำเนินการจัดสร้างหอประวัติศาสตร์ เพื่อเก็บรวบรวมหลักฐานเอกสาร หนังสือสำคัญ ภาพเหตุการณ์สำคัญ และจดหมายเหตุรายวันของคณะสงฆ์จีนนิกาย

(2) คณะสงฆ์จีนนิกายควรส่งเสริมให้นักวิชาการด้านบริหารการศึกษาและนักประวัติศาสตร์มาร่วมกันทำงานวิจัยด้านต่าง ๆ ของคณะสงฆ์จีนนิกาย เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ทั้งยังก่อให้เกิดคุณค่าทางวิชาการ

(3) คณะสงฆ์จีนนิกายควรดำเนินการทำแผนกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกายในอนาคต

(4) จากการสัมภาษณ์พระเถระผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกายจำนวน 12 รูป พบว่า มีพระเถระเห็นด้วยว่าควรดำเนินการจัดการศึกษาตามโครงการต่าง ๆ ในอนาคตจำนวน 10 รูป และมีพระเถระจำนวน 2 รูปที่ไม่เห็นด้วยและมีความเห็นแตกต่าง มีแนวคิดอนุรักษนิยมว่าไม่ควรดำเนินการจัดการศึกษาตามโครงการต่าง ๆ เหตุผลเพราะว่า การดำเนินโครงการเหล่านั้น อาจจะส่งผลต่อวัตรปฏิบัติ วิถีชีวิตของพระสงฆ์จีนนิกายที่ควรจะเป็นตามธรรมวินัยและระเบียบของบรรพชาจารย์ ส่วนผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 ท่าน มีความเห็นว่าควรที่จะดำเนินการจัดการศึกษาตามโครงการต่าง ๆ ในอนาคตให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรศึกษาการบริหารจัดการด้านอื่น ๆ ของคณะสงฆ์จีนนิกาย

(2) ควรศึกษาประวัติศาสตร์ของคณะสงฆ์จีนนิกาย ช่วง พ.ศ. 2414 – 2497 เชิงลึก เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการศึกษาในอดีต

(3) ควรศึกษาเปรียบเทียบกับการบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์อนัมนิกาย หรือคณะบรรพชิตจีนและไต้หวัน ที่มีการบริหารจัดการในรูปแบบมูลนิธิซึ่งมิได้สังกัดคณะสงฆ์จีนนิกาย

(4) ควรศึกษาเปรียบเทียบกับการบริหารจัดการศึกษาของศาสนาอื่น ๆ เช่น ศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก นิกายโปรเตสแตนต์ และศาสนาอิสลาม

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ โกลิทธิพงศ์. (2550). การบริหารกิจการของคณะสงฆ์จีนนิกายในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2553). ประวัติโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- คณะสงฆ์อนัมนิกาย. (2560). ตำนานพระอนัมนิกาย (พระญาณ) พระนิพนธ์ใน สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ อนุสรณ์พิธีกิ่งเต็กหลวง พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- ปราณีต ม่วงนวล. (2560) สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) งานวิจัยเสนอ UNESCO ยกย่องเป็นบุคคลสำคัญของโลก. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- พรพรรณ จันทโรนานนท์. (2550) ชาวจีนในไทยมาจากไหน เปิดประวัติศาสตร์การอพยพยุคเริ่มแรกถึงการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : ศิลปวัฒนธรรม.
- ภารดี มหาขันธ์. (2553) คู่มือการทำวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ ชลบุรี : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
- ศุภวรรณ ขวรัตนวงศ์. (2540) บทบาทของชาวจีนในเมืองไทยในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายจนถึงสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2172-2394” วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เศรษฐพงษ์ จงสงวน. (2559) ประวัติวัดมิ่งกรมลาวาส ประวัติคณะสงฆ์จีนนิกาย. นครปฐม : ต้นน้ำ

慈怡. (1995) 《佛教史年表》 台北市：佛光出版社

印顺. (2003) 《中国佛教史》 台北：正闻出版社

宋立道. (2002) 《从印度佛教到泰国佛教》 台北：东大图书股份

沙门仁闻. (中华民国58年) 《禅门日诵》 上海：静安寺

徐国隆. (中华民国103年) 《泰国汉传佛教之研究——以泰国

华宗普门报恩寺为例》 硕士论文，宗教学系，玄奘大学

Bisalputra and Kee. (2013) A history of the Thai-Chinese. Edition Didier millet pte Ltd

G William Skinner. (1957) Chinese Society in Thailand : Analytical History.

Cornell University Press

Li Xing. (2010) The Rise of China and the Capitalist World Order. Ashgate Publishing